

JADRANSKA ZARJA

Političen, podučiven i kratkočasen list.

Izhaja dvakrat v
mesecu, vsako
1. in 3. nedeljo.

Lastnik, izdajatelj in odgovorni vrednik:
G. H. MARTELANEC.

Naročnina znaša
za tri mesece
30 novčičev.

Upor na Dalmatinskem.

V kotorskem okrajnem glavarstvu na Dalmatinskem se je v zadnjem času unel hud, ozbiljen upor. — Mi iz srca obžalujemo to ustajo, ker škodovala bode mnogo tako upornikom, kakor tudi Avstriji samej. Vzrok tega upora, ali vstaje, je nova brambena postava. Prebivalci teh krajev so bili doslej oproščeni vojaške službe, po novejši postavi pa morajo biti brambovci.

Vojaška krdela, poslana zoper vstajnike, bila so potolčena i morala so se umakniti; zato se veliko novih vojakov pošilja zdaj na Dalmatinsko, da upornike ukroté, in to bo težek posel, kajti gorati kraji, naslonjeni na Črnogoro in Turčijo, od suhe avstrijske zemlje popolnoma odrezani, močna so trdnjava upornikom, ki imajo dobro orožje, dobro oko, hrabro desnico in junakost v srcih. Res je žalostno, da se državljani, bratje po rodu in krvi, med sabo pobijajo in koljejo, ali — čudimo se temu nikakor ne. Gospodje na Dunaju mislijo, da se mora vse uklanjati po modrih njihovih glavah, da je vse dobro, vse najboljše, kar oni hočejo i storé, a vendar ne poznajo ni prebivalcev ni dežel, ki ležé nekoliko milj od Dunaja. Pri zelenej mizi, na papirju se lahko delajo najlepše reči, ktere pa v dejanskem življenju nimajo veljave; celo državnih poslancev pri tem ne izjemamo.

Dalmaciji je bila dunajska vlada vedno mačeha, bolj je poznala kitajsko kraljestvo, nego lastno, preimenitno de-

želo. Brambena postava Dalmaciji zavezuje bitne žile, to vidi vsakdo, ki pozna to deželo, le državni možje na Dunaji tega ne vidijo. Vse mora biti po enem kopitu, to je njihov namen, in s tem namenom segajo v pravice in život različnih narodov, ter tako tudi Avstriji jamo kopljejo. Oni hočejo, da bi riba po zraku letala, tica pa pod vodo plavala. To pa je zoper naravno postavo, in grehi zoper to postavo rodé vselej in povsod najhujše posledke.

Dalmatinec je mornar, da mu na svetu ni enacega, pravo njegovo življenje je na morji; na jadranskem morji je on skoro edini gospodar, pa tudi na atlantiškem in indijskem oceanu čislajo vsi narodi njegovo spretnost in umnost, njegov pogum. Na Dalmatinskem ima Avstrija velike moči, in če jih hoče umno porabiti, cvetla bode v kratkem njena kupčija i državi dajala velike dobičke. — Brambena postava pa je kupčiji zelo na poti, ker ne dopušča mladenčev, ki so še v vojaških letih, na daljne vožnje zaradi vsakoletnih vojaških vaj. Kar velja o Dalmaciji, to velja tudi za ilirsko primorje. Vsak moder državnik bi tedaj moral jemati ozir na tako važne razmere, ki globoko sezajo v narodno i državno blagostanje, našemu postavodajstvu pa to ni prišlo na um. Vse hočejo centralizirati naši državni modrijani, pa ne pomislijo, da vsak čevljar ni za vsako nogo. Kaj bi svet mislil o čevljarju, ki bi vsem ljudem obutala delal po enem kopitu? Rekel bi, da je bedak, ali pa trmoglavac. Kar pa velja o malem, to velja tudi o velikem. Ozrimo se na zemljo in učimo se od nje, ona ne rodi pov-

Véra, upanje in ljubezen.

Verujem, da je Oče naš v nebésih,
I vem, da modro vlada celi svet,
On, ki naródom vsem pravice daje,
Gotovo dá jo nam Slovincem spet!

Moj up je trden, kakor piramide,
Ki jih viharji silni ne zdrobé;
Naj jel bi svet krog mene se rušiti,
Bi vedno trdno upalo srcé!

Ljubezen moja pa je neizmerna,
I vroče ljubim dobre vse ljudi,
Naj dražje vendar meni ste Slovenke,
Naj ljubši mi slovénski bratje vi!

Filodemus.

Nefrankirani listi.

I.

Luna je čarobno sijala i kazala v svojem svitu lepo naravo očem neizvedenca. Kako krasno! Kako veličastno! Pred menoj grajsko obzidje, pod menoj široko polje i nad menoj lepi vinogradi. Vendar je en srečen Slovenec še na svetu!

Saj Slovenci tako zmeraj tožite, da ste nesrečni v krogu avstrijskih narodov, da se Vam ravnopravnost le od daleč kaže, ko Mozesu obljubljena dežela. Toda to govorite le zavoljo tega, ker ste popolnoma prozaični ljudje v pravem pomenu besede. Pridite konci meseca kimovca na dolensko stran i, da imate le trobico poezije v sebi, spoznali boste, kako lepo se da živeti v Sloveniji, dokler je še nimamo.

Tudi jaz — ne! ne! prav imate bratje, tudi jaz nisem bil srečen i zadovoljin, dasiravno nisem prav prozaičen človek. Lunin svit, grajsko obzidje, široko se razprostirajoča polja, lepi vinogradi — vse to me ni potolažilo, ker mi je manjkalo ravnopravnosti. In kakove?

Šla se je nocojšnji večer mladina iz grada sprehajati, da gleda tisto debelo leščerbo na širocem nebu, ki jo zaljubljene ženske i babjeki luno imenujejo, jej tožijo svoje nesreče v ljubezni

in jo pomoči prosijo, kakor da je bila tudi ona že kedaj zaljubljena i v tej reči ve dobre svete deliti — le mene je zaprla nemila osoda v debelo ozidje.

Slonel sem na oknu ter zrel mirno v tiho noč. — Ali čuj! Krasni glasovi se slišijo iz daljine, vedno glasneje, vedno živahneje in razločil sem, da so besede — Bog mi grehe odpusti! — neke zaljubljene pesmi.

Slavni pesnik Prešerin, kedaj bi si bil ti mislil, da se bodo tvoje pesmi tako v narodu vkoreninile, da bodo genile toliko mladih i starih src, da bodo pele jih nežne ustnice lepih slovenskih deklet, pa tudi, da se bo oskrnjevalo tvoje ime s tem, da iz nesramnih ust grdihi pijancev ni slišati drugega, nego tvoje mile pesmice?

Ti si tega gotovo nisi mislil, kakor jaz, ko mi je omenjeni večer ginljivo petje seglo do dna srca.

En korak, dva — bil sem iz grada — pa naj bi bil privezan tudi z desetero vrvjo za kamenit steber, ne bila bi me obdržala na mestu in obvarovala maščevanja neusmiljenih Siren.

Mislil sem si po poti: kako lepo bom govoril krasnim pevkam na srcé — bil sem med njimi — molčal verno. Tedaj mi je prišla na misel avstrijska parlamentarnost. Primerjal sem sebe slovenskim poslancem, ktere vabi sirensko petje na krasni Dunaj pred škotska vrata. Po poti vedó veliko reči o kterih bi bilo dobro v državnem zboru črhniti, ko pa pridejo tje — molče.

Bil sem zaljubljen, zaljubljen v — vse pevke. Pa to je preveč! Magjari so bili zaljubljeni samo v vojaško granico, Italijani samo v Venecijo, pa se je obojim po sreči izšlo. Tudi jaz sem moral misel od vseh reducirati samo na eno. Dobil sem jo, rad bi bil z njo govoril, pa čital sem že večkrat, da prava ljubezen nima besedi. Mislim si toraj, nič ne smem črhniti, pa bo vedela, da jo resnično ljubim.

Storil sem tako, molčal ko Toman v državnem zboru, pa pride moj prijatelj, prime jo roko, začne jej na srce govoriti, ter jo kmalu odpelje za pod pazduho. Jaz pa sem pre-mišljeval nečemurnost sveta in poluglasno mrmral:

„Mel sem te, holka, rad
Už te ma kamarad.“

sod enacih pridelkov, tudi človeškemu rodu ne daje enacih lastnosti, enacega značaja, daje pa mu vse potrebe, ki so najprimernije njegove različnosti. Če se uže razna ljudstva živé ob razni telesni hrani, imeti morajo tudi razne dušne potrebe, brez katerih morajo sčasoma poginoti.

Bodite tedaj pravični tej natorni postavi; naj vživa Nemec nemško kulturo, mi je mu ne zavidamo; naj se Mažar vlada po svoje, kdo mu bode silo delal? ali ne silite drugih narodov, da bi vživali to, kar jim ni tečno, in zame-tali ono, brez česar ne morejo biti. Izkušnje bi uže davno bile morale izmodriti državne naše modrijane, vsaj smo v zadnjih dvajsetih letih le preveč britkih izkušenj čakali; ali doslej je bilo vse zastoj, in če jim kmalu boljša luč glav ne izmodri, zastoj bo vse — za vselej!

Iz deželnih zborov.

* (Tržaški deželni zbor.) Tržaškim očetom še zdaj lanske nesrečne dogodbe po glavi brenčé, menda jim še ni dosti vednega nereda v mestu, da drezajo v enomer v to sršenovo gnjezdo. V seji 12. t. m. je poprašal tržaški lev, g. Hermet, vladnega komisarja, kaj je dokazala preiskava tiste komisije, ktero je mestno svetovalstvo lansko leto izposlilo od vlade, da preišče žalostno postopanje izvrševalnih gospod. On toži tudi, da je deželna sodnija ostro ravnala z šestimi meščani. Vladni komisar mu je odgovoril, da se ne more spuščati v pretresovanje obsodeb deželne sodnije; kar se pa tiče pozvedeb preiskovalne komisije, razodene to pozneje deželnemu zboru. — Mi smo te misli, da bi mestni očetje po tem, kar je našla deželna sodnija, naj pametnejši storili, ako bi o tej zadevi ne zinoli ni besedice več; saj je vsemu svetu znano, kaka je ta reč.

(Deželni zbor Goriški.) V III. seji, 6. oktobra je stavil Dr. Tonkli ta-le vprašanja:

1. Kaj je visoka vlada storila ali misli storiti, da se na Goriškem enakopravnost jezikov v ljudskih in srednjih šolah in v uradnih uresniči?

2. Misli li vlada tiste uradnike v slovenskem delu Goriške dežele, ki slovenski ne znajo, odstaviti, tistim pa, kateri slovenski samo govoré, pa ne pišejo, čas odločiti, da se tudi slovenski pisati navadijo, da bodo mogli svojim uradnim dolžnostim tudi v slovenskem jeziku zadostovati?

II.

Bilo je popoldne, nebo jasno i solnce pekoče, da so vrane zijale. Ne vedé kaj početi se sprehajam semtertje po grajskem labirintu, globoko premišljevaje dosedanje politično stanje i videl sem, kako si stavijo evropski diplomati, med njimi naš Beust, gradove v oblake različnih alijancij. Glej onega je postavil ravno nad Petrograd, tega stavi nad Brulinom, onega nad Parizom itd., pa pride huda sapa od iztoka, gradovi padajo, Beust strmi ter čez nekoliko časa začne ko majhno detece na ves glas jokati.

Toda strahu še ni bilo zadosti. — Glej! glej! temna megla od daleč, oj! kaj je to? Beži, Beust, beži! Ne, on noče bežati, saj so le prazne megle. Nak! to niso megle, to so volilci deklarantov, zmeraj bliže prihajajo, zmeraj bliže — ali Beust noče bežati. On je *courages!* — Oh, to je sreča zanj — poglej! — sedaj se obračajo — nočejo ga strašiti, temveč mu še nekoliko odloga za pokoro pustiti. Spreobrni se, Beust, če ne — deklarantje so hudi ljudje. Lev se nikogar ne vstraši, kedar se lačen zaleti na svoj plen ter ga raztrga, tudi deklarant je tak. On se ne boji nikogar, kedar se bori za pravice svojega naroda i za svojo domovino. Beust stoji, pa deklarantje kopljejo pod njim, zemlja se bo vdrla, padel boš. *O te miserum Beustum!*

To premišljevaje se zdramim naenkrat in obstojim — pred tičnikom. Hišica šest čevljev visoka, iz žice umetno spletena i na več delov razdeljena mrgoli lepih tičkov: kanarčekov, cizkov i. t. d. A ne slišiš ga tičjega glasu naj stojiš zraven ves dan. Imajo sicer vsega dosti: belega sladkorja, mravljincev, konopelj, čiste vode — pa kaj jim je pomagalo vse to, zlate svobode jim je le manjkalo. Tam se stiska v kotiček lep kanarček, ter se sili mižati, da ne bi videl zatega solnea, zelenega drevja, višnjelega obnebja, kajti zbudilo bi se pri tej priložnosti v njem hrepenenje po svobodi, ktere doseči mu pa nikakor ni mogoče. Tu se pripravlja cizek, da bi zobal konoplino zrnje, vzame eno v kljunček, spusti ga sopot v korito nazaj ter žalostno odskake po šprinkah. Oni škorec tam škropi z vodico krog sebe ter se mirno ozira v svojega tovarša v bližnjem oddelu kletke, kakor bi hotel reči: Ali ti pač ne žaluješ po svobodi? I tisti dve grlici najnavrh, kako se lepo poljubljata, pa ne dolgo, glej on

3. Ali misli visoka vlada sploh, kedar službe podeluje, sosebno pa pri c. k. apelacijski sodnji v Trstu držati se načela, da samo takim osebam službe podeli, ktere so tudi slovenščine ustmeno in pismeno zmožne?

4. Misli li vis. vlada poduk v srednjih šolah tako uravnati, da se bodo slovenski učenci na c. k. gimnaziji in realki po slovenski poučevali?

5. Misli li vis. vlada storiti začetek dejanske izpeljave enakopravnosti jezikov na Goriškem s tem, da pri c. k. okrožni sodnji v Gorici izpraznjeno mesto predsednika podeli taki osebi, ki je slovenskega jezika v govoru in pismu popolnoma zmožna?

(Deželni zbor kranjski.) 8. oktobra je Dr. Bleiweis naznanil tri predloge:

1. Učni jezik na ljudskih šolah naj bo slovenski, ravno tako tudi v pripraviški šoli. Za Nemce naredé naj se nemške paralelke.

2. Uradni jezik s Slovenci naj bo vseskozi slovenski.

3. Na slovenskih srednjih šolah naj bo učni jezik slovenski. Za Nemce naj se napravijo nemške paralelke. Zarad pravniske akademije v Ljubljani naj stori zbor potrebne korake, ali pa za ustanovo juridično-filozofične fakultete.

11. oktobra pa je stavil nujni predlog: Slavni deželni zbor naj po §. 19. dež. reda preudarja o koristi in o vplivu razglašeni splošnih zakonov in naredeb od 21. decembra 1867 počenši glede naše dežele in našega naroda in naj v ta namen voli odsek 5 poslancev, kateri imajo o tem slavnemu zboru potrebne nasvete in predloge staviti. (To je po dežel. redu prepisani pot, da se resolucija o zedinjenju Sloveniji na mizo zbora postavi. Voljeni so v ta odsek: Dr. Bleiweis, dr. Toman, Svetec, dr. Razlag in dr. Zarnik.

(Štajerski deželni zbor.) Slovenski štajerski poslanci se v graškem deželnem zboru jako dobro vedejo; radostno in hvaležno se ozirajo vsi Slovenci, naj prebivajo v ktere slovenske deželi koli, vzlasti na vrla poslanca gg. Vošnjaka i Hermana, ki se tako krepko potezata za naše pravice. G. dr. Vošnjak je uže sprožil s temeljitim govorom „Zedinjenje Slovencev“ i tako ustregel prvej želji vsega Slovenstva. Enak predlog pride kmalu tudi v kranjskem zboru na dnevni red, in kakor čujemo, tudi v goriškem.

jej začne v svojem jeziku tiho pripovedovati, kako lepo je prosto življenje. Res živa žalost je zaprta v tej kletki, i ne vem kako more to gospodičino Rusalko veseliti. Meni bi počilo srce, da imam vsak dan opazovati tako žalost med ptički.

Bog ve, ali ni zaprt v tej hišici kdo, ki je zapustil pod milim nebom svojo ljubico? Vsaj imajo tički tudi srca ko mi, vsaj so njihova srca tudi sredotočja krvinega toka i kri, trdijo učeni možje, zbuja v nas tisto čudno moč, ki jo mi ljubezen imenujemo, ne pa, kakor nekteri babjeki trdijo, srcé. Kaj je srce samo na sebi, da ne bi bilo krvne posodice v njem? Ergo morajo tudi ptiči, ki imajo v srcu dotok in odtok krvi ko mi, ljubiti i to nam dokazujejo njihove ženitve, ki se vršijo vsako pomlad.

To filozofovanje o tičej ljubezni pa mi poplavi kmalu druga, žalostniša istina. Kdo ne pozna v Avstriji od zvonaj lepo sezidane hiše, ki jej pravimo decembrska ustava. Ako jo od zunaj ogleduješ, zdi se ti rajska, zapeljiva, veličastna, ko omenjena tičnica. Pogledi pa nekoliko v njo. Iz vsacega kota jok i stok, žalost i tuga, da bi ti kmalu srcé počilo. Kakor zaprti tički v kletki, tako zdihujejo v njej zaprti narodi po svobodi. Tu si pere kljunček vrli česki narod i poprašuje svoje tovariše, je-li bi ne bilo bolje živeti svobodno, nego v tej zaprtini. Tu prijema Slovenec zrno za zrnem v kljun, misleč, da mu bo dišalo, pa ga zopet izpusti ter se v svoj kotiček milo zdihovaje stisne. Tu toči bridke solzice ubogi Poljak, pa nobeden se ga noče usmiliti. — Nad to velikansko kletko, ki se zove decembrska ustava, pa ima minister Giskra neizrečeno veselje i dopadajenje, ko nad grajščinsko — *si parva licet componere magnis* — gospodičino Rusalko.

Iz te žalostne istine se predramivši, vskliknem nehoté: Odprite nam kletko, da se smemo veseliti zlate svobode, kajti pretesno nam je že. In glej čudo! Ptíč za ptičem fríi mimo meni skozi okno. Gospodičina Rusalka je namreč slišala moje zadnje besede, srce se jej je omečilo in odprla je kletko drugo za drugo, da so tički sfrčali v zlato svobodo.

Kedaj se tudi avstrijskim narodom odpré pristudena jim kletka?!

DROBTINE.

* (Tržaški magistrat) je rocoljskega župana Puriča odstavil zato, ker je štirim ali petim volilcem, ki ne znajo pisati, zapisal na volitveni list voljenca, kterege so sami zahtevali, pa magistratu ni po volji. Lastnega beriča Krščaka, ki je nosil podpisane volitvene liste po hišah, pa ni odstavil. Ali ni to angeljski magistrat? — Župan Godina, kterege so uže davno okoličani pri magistratu tožili zarad jako kočljivih stvari, pa še vedno mogočno županuje. Pride pa uže ura tudi njemu, kakor tudi magistratu, ko jima vsa moč izgine. — Enoletni voditelj ljudskih šol v **, poprej najslabši učitelj, pa največi laškur, pogoltnol je šolnino — pravijo 1300 gld., — pa tudi temu se nič ni zgodilo in še vedno je voditelj. To je tudi „angeljska“ milost!

* (Tržaški magistrat) je pretekli teden znanemu zlopovestnemu tatu v svojej blagodušnosti podaril 30 gld., da si gre dela iskat na — Laško. In ta tat je šel precej prvo noč po tem prejetem daru — krast. Policija pa ga je zasačila pri predrznem hudodelstvu. Poprašali bi radi, kdaj je še kdo šel dela iskat iz Trsta na — Laško? Magistrat sam delo najrajše daje iz Laškega dohajajočim delalcem, zakaj ga on ni dal temu tatu? Še si ne moremo kaj, da ne bi se predrznoli do daljega vprašanja: po kateri oblasti in od kedaj dajo magistrati tatovom miloščine? Ali morebiti magistrat pobira davke in dela občini škodljive dolgove zato, da meče krvavo zasluženi denar tatovom v žepe? V Trstu je vse mogoče!

* (Tržaški magistrat in svobodna kupčija.) Brskice, ki prodajate kruh v Trstu, varujte se lesnega trga; če ktera vaša oslica prinese kruh na trg, precej ga jej tržni magistratni komisar pobere, če vam poprej uže kak „libero pensatore,*“ ne oropa

*) „Libero pensatore!“ ah, kako lepa beseda in kako — neumna! Od Adama sem pa do mene so bili še vsi ljudje: *liberi pensatori*, ker kdor ima misel, mora imeti tudi s v o b o d n o misel, sicer še misliti ne more. Škoda, da vlade nimajo mislij v oblasti. Svetujem, naj pošljejo zastran tega *ultimatum* — Očetu v nebesih. Morebiti se prestraši in odjenja. Vredno bi bilo to poskusiti! Da bi jaz bil diplomat, ali policijski minister, kdaj bi uže bil to „mednarodno, obėnokoristno“ delo v državni prid izvršil; ali kaj hočem, ker me nečjeje postaviti za ministra. — Sicer pa vendar moram priznavati, da so ministri — to so ve z dobrim plačevanjem — uže tisto stopinjo izobraženosti dosegli, da lahko zapovedujejo, kaj se sme i ne sme javno pisati, kdor tega ne veruje, naj bere *Neue Freie Presse* i nje pajdašice, pa bode meni veroval.

III.

Voz za vozom drči po belej cesti od Novega mesta, prah se vali pred njimi in jaz revež ne morem razločiti, kaj je na njih. A — denes imamo praznik, veseli dan trganja, ki se vsako leto obično obhaja. To bo veselja!

Že vidim, tam na prvem vozu so novomeške gospodičine, vse imajo parazole, tri so v belih korfusrajcah, ona je rudeča ko škrlat in ona tam zad, raca na vodi! to pa dobro poznam, aha — to je tista, ki — — — holt molči!

Tam na drugem vozu — uh! uh! to se ne spodobi. Na prvem vozu gospodičine, na drugem pa — jéžesta — birokrati. To so vam pusti ljudje, stari grdo gledajoči, le varujte gospodičine, da ne dobote uroke. O čem se neki pogovarjajo, rad bi vedel! A ja že vem! No, o čem? — Saj si že lahko mislite o čem navadno govore birokratje. Tam na tretjem vozu so mladi gospodje i zraven njih — o groza! — stare žene birokratov.

Stran! Ne bom vas gledal sedeče na voh, nego takrat, ko boste sladkega dolenca se navživši, cepali ko muhe pod mizo. Posebno na onega dolzega, suhega birokrata, ki sedi prvi na drugem vozu, imam pasijon.

Oh, oh, tukaj je že vse tako lepo pripravljeno ploščeki, na njih prtíči, zraven njih pa žlice, noži, vilice, kozarce in steklenice napolnjene z — vodo. Ne bo nič Jaka, prekmalu si se veselil, vsaj ne pridejo muhe da bi se vode napile in pijane postale. Le potrpljenje — s časom vse pride. Tako, postevim, nese tamle deklica grozdje, druga zopet gnjat — bo, bo! — Ni časa tega premisljevati; vozovi so že na dvoriših, čuj ropot, pozdravljanje, idi! teci! da ne zamudiš.

Ste prašne gospodičine, kaj ne? Se ve da v takem prahu pa na lestvah se peljati, pa prah se tako raje na ženske vleže — kaj pa. Le dajte sem parazole, ogrinjače in vso tako robo, jaz vam je bodem dobro spravil. In vi gospodje, ki cesarja služite, le dajte sem plašče i sabljice, saj vem, da se včasih radi poveselitate. I kaj bi ne, saj je še celo Giskra tak. Kaj menite da bi bil šel v Slavikovice, da niso aranžerji veselice obljubili, dva vola pobiti in sto veder piva potočiti. Mar bi mu

bisage, kakor se je zadnjič zgodilo i smo to na lastne oči videli. Zagotavljamo vas, da ne doboste 30 gold. miloščine, kakor jih je dobilo zadnjič neko človeče, ktero sicer ni ropalo kruha, ampak denarje, žepne ure in take in enake reči, ki se lahko v denar spravljajo.

* (Gospoda Ravnika), profesorja slov. jezika na koprskeje gimnaziji, so izvolile kmečke občine koprškega in piranskega sodniškega okraja z 40 izmed 41 glasov za poslanca v poreški deželni zbor. Slava volilcem! Ravnik je mož, da si boljšega niso mogli izbrati. Tudi v Istri se je začelo daniti; in da se je to zgodilo, pripomogle so veliko Slovanom sovražne dogodbe v Trstu.

* (Goriško političko društvo „Soča“) je imelo 14. t. m. svoj prvi občni zbor. Po uvodnem govoru dr. Lavrič-evem, v katerem je razlagal društva namen, in potem ko je tudi g. Doliak nekaj govoril, se je volil odbor. Predsednik je dr. Tonkli.

* (Dr. Klaudi) je v Pragi zopet za župana izvoljen, vendar se je tej časti odpovedal, kar pri sedanjih okoliščinah ni mogel drugači storiti. Naj bo! vrnejo se časi staročeske slave, vrnejo se kmalu, in — vesel bo češki lev!

* (Ministerski stoli) se tresejo. Vzlasti sijajne volitve na Českem so tudi v vladnih krogih izbudile prepričanje, da so naši ministri državni voz zavozili v blato i da ne bodo mogli več dolgo dalje voziti. Mogoče je sicer še, da sedaj še ne odstopijo, ker se drže svojih sedežev, kakor bi bili prilimani, ali po nikakem se ne bodo mogli več dolgo na njih držati, ker se tla pod njimi vedno bolj vdirajo. Kakor hudourni oblaki nad polje, tako se od vseh strani nanje ulečejo vetrovi, kateri jih kmalu odpihnajo.

* Najnovejša i popolnoma verjetna naznanila iz Dalmacije pravijo, da je okoli 1000 vstajnikov v gori vtaborjenih. 16. t. m. se jim je poslala deputacija, naj orožje položé, če ne, planejo vojaki nanje. Čujemo, da je vojaški poveljnik zahteval 18.000 vojakov, da se vstaja zaduši. — 15. t. m. je avstrijsko vojaško brodogje vzelo neko grško ladijo, ktera je peljala vstajnikom strelivo.

DOPISI.

V Trstu .. vinotoka meseca. Na zdravje! Letos še le se je zvidelo mestnim očetom v red spraviti občno knjižnico ali biblioteko. To je velike važnosti naprava, da vsakternik, ki bi se rad podučil o kateri stvari, in nima knjig domá ali denarja da jih kupi, more iti v biblioteko i tam brezplačno ktero koli

bila drugače vsa slavnost i mi bi sopet jednega govora o po-bratimstvu Slovanov i Nemcev v veliko škodo ne bili po časopisih brali.

Le pojdite za menoj gospodje! Tako, Tukajle gori, tu mehki stolček je pripravljen za gospoda dolgotepeta birokrata, da se mi kdo drugi nanj ne vsumari! On bo denes kučegazda. Tukaj bodo sedeje gospé, tu gospodičine, vi mladi gospodje si pa izvolite sedeže izbrati ondi ob dolgej mizi. — Holt! vi gospod, kaj nisem rekel, da bo tam sedel gospod kučegazda — marš kušen! Tako je prav, tukaj svobodno sedite.

Sedaj vam bom pa jaz jedno povedal. Mislite si, da je to parlamentarna seja, kranjskega deželnega zbora, samo s tem razločkom, da stojé tukaj na dnevnem redu pečena piščeta, goske i pure, mesto postave o hroščih, o svobodi i glasovitem §. 19. Pa kaj bi to! Mislite si, da so žlice §§. 19 — saj so ravno tako vstvarjene! — z njimi boste nosili juho v usta, ta naj vam predstavlja svobodo. Samo varujte, da se ne spečete, kedar boste svobodo s §§. 19 naj jezik nosili. — No kaj se smejate!

Aha, gospod kučegazda je tu. Poklon, gospod, poklon! Izvolite se vsesti. — Gospodičine donašajo piščeta na mizo. Le planite po njih! Ranjki sokol je piščeta lovil, pa tudi nocoj vidim še precej takih, ki jih kaj hlastno prijemajo i z ostrimi zobmi kljujejo.

Gospodje! jaz vam prinesem vina, dobra kapljica je, pravi doleneč ter ima dobro lastnost, da človeku včas pod klobuk zleze mesto v želodec, pa vsaj vam ne bo, ker ste klobuke vsi odložili.

Viktoria! Samo kučegazda ga ima še na glavi, temu bo kmalu pod njim.

Gospoda! tu je muškatelj, le pijte ga, ne škoduje nič, kajti pet let je že star i stara reč navadno škode ne dela, kaj ne ve gospodičine? Uh, uh! kozarec za kozarcem, kaj bo gospod kučegazda? Doli klobuk, če ne je po vas, gospod! Prepozno je že, še en giblje — gospod je pod mizo! — — — — — Ulrih! Ulrih!

knjigo prebirati. Lepo število knjig — do 30.000 — se je v nekaterih letih tudi v tržaški mestni biblioteki nabralo i za njo nakupilo, posebno je v tej knjižnici znamenita zbirka „Petrarcherice“ t. j. spisi i listi, rokopisi itd., kar se tiče slavnega italijanskega pesnika Petrarka. Ali Slavjan bode tu zastoj iskal knjig svojega jezika, v slovenskem Trstu; 6, reci šest tečajev (podarjenih) „Novic“, pa „Pflichtexamplari“ „Primorca“ (+), „Jurja s pušo“ in „Jadr. Zarje“, to je vse, kar ima tržaška mestna biblioteka „slovenskega“. Ali ne bi bilo pravično, da od 600 gold. letne podpore bi saj 10 gld. porabilo se za to, da se nakupi tudi slavjanskih knjig? Nadejamo se, da bode tudi v tem mestu prosvete in omike bolja bodočnost Slavjanstvu prisinola. — Sedaj stavlja biblioteko v red — že dva meseca, in bode menda še celo leto potreboval — nek dobro znan italijanski knjigar izraelovega rodu; pa tega mu nikakor ne sponašamo, ker je sicer pošten, in najbolj ceno in hitro posebno katoliškemu duhovništvu teologiške knjige, kar jih iz Laškega dohaja, poskrbuje, — ali jako dvomljivo je, da bi človek samo enega ali k večjemu dveh jezikov zmožen, mogel veliko raznojezično biblioteko lepo vrediti. Vsakakor bi se smelo zahtevati za nagrado 1500 gld., kolikor jih omenjeni gospod za svoj „trud“ dobiva, da bi se bil izbral kak sposobnejši učenjak, ako se dosedanjemu knjižničarju prof. dr. De Fiori-ju, ki je vendar že 15 let v biblioteki, nij hotelo prepustiti vredovanje brezplačno, za katero se je ta gospod ponudil. Pa ako je za biblioteko vednost dovolj, da kdo umè „velike knjige“ spodaj in „male knjige“ zgoraj postavlja, poslali bi se trije ali več delalcev v biblioteko, pa bi bilo delo v malo dneh dovršeno. — Taka je v mestni biblioteki; kakò je v gimnazijalni biblioteki, ni mi znano; kakor hitro pa kaj natančnejšega zvem, hočem vam povedati, kaj in kako. Tudi v zavetju „muz“ so še goste teme za Slavjane; o da bi kmalu svitla rumena zarja napočila!

V **Tomaji**, 10. oktobra. Ne le v še mladostni „Jadranski Zarji“, ampak tudi v drugih slovenskih časnikih malo kedaj je kaj brati o Tomaji; pa vendar je ena najznamenitih i starodavnih vasi na Krasu, najstarejša župnija kraška v tržaški škofiji; zato je bila povzdignjena l. 1866 v dekanjski sedež. Sedajni dekan in župnik Tomajski preč. gosp. Anton Ukmar, častni kanonik, je prvi domačin v 550 letih, kakor spričujejo stara pisma tomajskih župnikov. Leta 1316 je tadajni škof tržaški (Rudolf) vstanovil tomajsko župnijo, „da bi se pospešila služba božja v Tomajski župniji, je odločil da imata tamo „bivati župnik in njegov duhovni pomočnik.“

Omenjeni gospod Anton Ukmar, vrli domorodec, je slovesno praznoval preteklo nedeljo (10. oktobra) petdesetletno obletnico svoje nove maše. O takih prilikah se vidi, kako je prosto ljudstvo vse navdušeno za cerkvene slovesnosti, in svojim duhovnikom še vedno zvesto vdano, ter jih baš ko svoje očete spoštuje. Zbralo se je mnogo ljudstva iz vseh bližnjih krajev, k tej nenavadnej slovesnosti. Počastili so zlatomašnika sam premil. i prevz. škof g. dr. Jernej Legat, in kanonici tržaškega kapitela, med kterimi preč. g. prošt dr. Šneider, skolastik preč. g. Miha Švab, preč. g. Sinčič, župnika in častna korarja tržaška preč. gg. dr. Glavina in A. Hrovatin, preč. g. dr. J. Jušt in drugi duhovniki. Iz Ljubljane je prišel g. dr. Orel, ki v ljubljanskem mestu dela čast svojej domačiji, sivemu Krasu. Prišel je iz Ipave g. grof Lantieri; iz Lazic znani cerkveni pesnik pr. g. J. Bilc; iz Gorice učeni prof. bogoslovja pr. g. St. Kocijančič; iz Sežane so bili z okrajnim glavarjem gosp. A. Polajem še drugi gospodje okrajnega urada, in duhovništvo cele dekanije.

Kaj ganljivo so že tri dni pred zvonovi cerkve sv. Petra pred Tabrom oznanovali veselo slovesnost. Bile so izpostavljene zastave, možnarji so pokali, godba veselo godla. Pred mašo je imel preč. g. Fr. Cebular, povirski župnik, tehten govor o visoki časti duhovnov in spoštovanju, katero smo jim dolžni. Pri maši sta zlatomašniku stregla dva Tomajca: preč. gg. Fr. Černe in Fr. Učman.

Po maši je bil slovesen obed, kterega se je nad 60 oseb vdeležilo. Med obedom so se razdelili pesniški izdelki latinski in slovenski, ki so se nalašč za ta dan na čast zlatomašniku pripravili, ter kakor domače in tuje cvetice omizje krasili. Dve latinski poezije: ena od preč. g. prošta dr. Šnejderja, izvrstnega pisatelja v tej struki, in oda od gimnazijskega vodja dr. J. Loserja, pričate o velikej učenosti obéh gospodov. Tri poezije pa so slovenske: sonet od preč. gg. dr. J. Glavine in dr. J. Šusta; pesem podarjena v imenu kranjskih častivcev in prijateljev, od g. J. Bilca; in ena domača pesem, katero je

nek Kraševce zložil v imenu vseh prijateljev. Tu priobčimo omenjene slov. poezije drugo za drugo:

I.

Ratarju, ki se neumorno trudi,
Ledino preobrača v plodne njive
Od let cvetočih do starosti sive:
Plačilo dati zemlja ne zamudi.
Junaka, ki se v bojnej stiski hudi,
Za dom bojuje iz ljubezni žive
In vodi v slavo trume nezmagljive:
Poplača draga domovina tudi.
Ti orješ tud — že petdeseto leto —
Človeškega srcá ledino sveto,
Opasal za resnico si orožje;
V nebeški raj premenil si ledino,
In biješ boj za večno domovino —
Prejel plačilo boš iz roke Božje.

II.

Današnji dan pred petdesetmi leti
Je stopil mašnik mladi pred oltar,
Daroval je prvič nekrvavi dar,
Izročil prvokrat Trojici Sveti.
Obletnico praznuje petdeseto
Možak na duhu mlad, na letih star:
Kruh, vino stavi zopet na oltár,
Spreminja ga v teló in v kri presveto.
In mi, ki moža vrlega častimo,
Veselega radujemo se dné;
Nas ločijo scer doli in goré,
Pa v duhu zbrani ž njim **Mu** dans želimo:
Še mnogo let nam **Ga**, o Bog, ohrani
Pastirja in očeta skrbnega,
Narodu, domu sina zvestega.
Gospod, ti **Ga** nezgode vedno brani!
In kadar konec tega bo življenja
Ti trudnemu obriši s čela pot,
In z vencem zmage venčaj **Ga** Gospod
In vzemi v kraj, kjer radost se ne jenja.

III.

Kaj nek pojejo zvonovi, Tako milo prelepó? Kaj nek pokajo topovi, Tak' veselo in glasno?	Let je trtica rodila Mnogo že: desetkrat pet, Kar se roka posvetila Njemu je, za dar presvet'.
Kaj radóstno poskakuje Serce kraško: naš Tomaj? Kaj slovesno dans praznuje Ves prekrasni ta okraj?	Dan's obhaja zlato mašo, Ter postavlja na altar Živi kruh in sveto čašo, Prečastit' Anton Ukmar .
Kaj je ljudstva tol'ko zbralo, Kakor da bi somenj bil? Kaj sem' gostov je prizvalo Iz vseh krajev broj obil?	Delal si, Anton! se trudil, Priča Ti je celi Kras. Grešnike iz spanja budil Je krepkodoneč Tvoj glas.
Glej tam! starček sivolasi, Krepek, čvrst, naš domačin, Ki koraka tje počasi K svet'ga Petra visočin'!	Zvesto si ovčice pasel, Vedno za njih blagor vnet; Zraven v čednosti si rasel Vsem, lepodišeči cvet.

Serčno torej bod' pozdravljen
Zlatomašnik! Bog Ti daj,
Kadar boš od nas prestavljen,
Za plačilo večni raj!

Mnogo se je še napijalo in nazdravljalo pri obedu, in se veselo prepevalo do poznega večera. Znesli so se posebno štiri z gosp. dr. Orelom iz Ljubljane došli pevci, ki so tudi zadnjo priobčeno pesem koj po znani drugi viži zapeli takò, da se jim je od vseh strani hvala ploskala. — Ko so se gosti proti 7 uri razšli, gotovo vsi so bili ene misli in želje, da Bog ohrani še mnogo let zdravega in čvrstega preč. gosp. Antona Ukmarija 73 letnega starčka, pravega duhovnega očeta Tomajskega!

Listnica vrednitva.

Več naročnikom: Vi po pravici zahtevate, da se Vam povrne naročnina na „Primorca“, katero ste plačali do konca leta. Obrnite se na g. Piano; mi ponavljamo, da v denarnih zadevah naročnikom nismo nobenega odgovora dolžni. — Gosp. Jožef Petek pri V. N.: Hvala — Bog živi take domorodce! — Več gg. dopisn.: prihodnjič.